

Sergiusz Kieruzel

TWORZENIE I ORGANIZACJA PODMIOTÓW EKONOMII SPOŁECZNEJ.

EKONOMIA SPOŁECZNA W PRAKTYCE

DOBRE PRAKTYKI NA PRZYKŁADZIE DOŚWIADCZENIA WYBRANYCH PODMIOTÓW EKONOMII
SPOŁECZNEJ W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM.

Europejski Dom Spotkań - Fundacja Nowy Staw 2010

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowisko projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
1. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ SPOŁECZNA – INSTRUMENT ROZWOJU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ	
1.1. Przyczyny powrotu ekonomii społecznej	6
1.2. Różnice między starą i nową ekonomią społeczną	7
1.3. Pojęcie przedsiębiorczości	8
1.4. Wieś Lisków – sztandarowy przykład przedsiębiorczości okresu międzywojennego w Polsce...	8
2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE I ICH ZNACZENIE W WSPIERANIU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI	
2.1. Trzeci sektor – NGOs	11
2.2. Wspieranie przedsiębiorczości przez organizacje pozarządowe	12
3. PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNE	
3.1. Istota przedsiębiorstwa społecznego	13
3.2. Założenia Projektu „W stronę polskiego modelu gospodarki społecznej – budujemy nowy Lisków”	16
3.2.1. Strategia projektu	16
3.2.2. Rezultaty	18
3.3. Charakterystyka powstałych przedsiębiorstw społecznych w ramach Projektu „W stronę polskiego modelu przedsiębiorczości-budujemy nowy Lisków”	21
3.4. Dobre praktyki - Działalność przedsiębiorstwa społecznego „Dom Nasutów” Nasutowskie Przedsiębiorstwo Społeczne sp. z o.o.....	27
3.4.1. Działalność przedsiębiorstwa.....	27

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowisko projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

3.4.2. Budowanie oferty marketingowej dzięki potencjałowi lokalnemu.....	27
Podsumowanie.....	28
Bibliografia	30

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowisko projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

WSTĘP

Ekonomia społeczna a właściwie przedsiębiorczość społeczna odgrywa kapitalną rolę w rozwoju aktywności obywatelskiej, edukacji do przedsiębiorczości (zaradności ekonomicznej) i wreszcie rozwoju samych gospodarek krajów Unii Europejskiej. Pojęcie przedsiębiorczości społecznej rozumie się najczęściej jako działania gospodarcze z udziałem osób wykluczonych społecznie, zagrożonych wykluczeniem społecznym lub na rzecz takich osób. Często poszerzona definicja przedsiębiorczości społecznej rozszerza jej zakres do działań gospodarczych, nastawionych na zysk ale z mocno rozbudowaną misją społeczną. Rozkwit przedsiębiorczości społecznej w tym przede wszystkim spółdzielczości datuje się w Europie na pierwsze trzydziestolecie XX wieku. Powrót do idei ekonomii społecznej, w tym odrodzenie spółdzielczości to przełom lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych ubiegłego wieku we Włoszech i Hiszpanii. Po raz pierwszy terminu przedsiębiorczość społeczna (sic!) użyto we włoskim czasopiśmie „Impresja sociale” dopiero w 1990r. Dzięki silnej promocji idei spółdzielni socjalnych wśród polityków i aktywności organizacji pozarządowych w społeczeństwie włoskim parlament przyjął ustawę o działalności spółdzielni socjalnych. W ciągu 20lat włoskie spółdzielnie socjalne rozwinęły się i zatrudniają obecnie ponad 240 tys. pracowników. Drugim przykładem na sukces przedsiębiorczości społecznej w nowoczesnej gospodarce jest hiszpańska Mondragona. Z zacofanego gospodarczo i edukacyjnie regionu dziś Dolina Mondragon słynie z rozwoju wysokich technologii i ekspansji ekonomicznej.

W ostatnim czasie ekonomia społeczna stała się także w Polsce jednym z głównych tematów. Pierwszą i podstawową przyczyną powrotu do dyskusji nad ekonomią społeczną jest bezrobocie. Współcześnie problem bezrobocia wiąże się z głębszym zjawiskiem – wykluczeniem społecznym, a w następstwie pozostania poza rynkiem pracy. W następstwie wykluczenia społecznego i pozostawania poza rynkiem pracy powstaje nowy proces – narastania nierówności ekonomicznej: z jednej strony kumulacja bogactwa wąskiej grupy, a z drugiej rozszerzania się ubóstwa w grupach wykluczonych lub najbardziej zagrożonych wykluczeniem, przy jednoczesnym kurczeniu się klasy średniej.

Drugą okolicznością powrotu zainteresowania ekonomią społeczną jest kwestia wyczerpania się możliwości państwa w skutecznym regulowaniu problemów generowanych przez mechanizmy rynkowe (tj. bezrobocie) i zaradzaniu im. To wyczerpanie ma zarówno charakter finansowy – koszty opieki stają się zbyt wysokie by gospodarka narodowa mogła im podołać, jak i strukturalny – zglobalizowany rynek pozostaje poza sferą skutecznego oddziaływania państwa.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowisko projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

Obecnie nie tylko społeczeństwo dzieli się na zamożne i biedne, wykształcone i niewykształcone, ale cała Polska jest podzielona na regiony zamożne gdzie kwitnie przemysł i ubogie, przede wszystkim rolnicze. W takich realiach szczególnego znaczenia nabiera gospodarka społeczna, która jest rozumiana jako narzędzie mobilizacji ekonomicznej i społecznej zaniedbanych społeczności lokalnych.

W zaniedbanych społecznościach gospodarka społeczna może stać się głównym instrumentem rozwoju gospodarczego. Rozwój lokalny tworzą powiązane ze sobą i wzajemnie się warunkujące procesy rozwoju gospodarczego, kulturalno-oświatowego i społecznego. Rozwój następuje poprzez uruchomienie wśród członków społeczności relacji współpracy, solidarności i troski o dobro wspólne, przybierających zorganizowane formy, właściwe dla prowadzonych wspólnie działań.

Rezultatem takiego podejścia jest tworzenie przedsiębiorstw społecznych zakorzenionych w społeczności lokalnej.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowisko projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

sądem carskim w Kaliszu. W styczniu 1902 r. powstała pierwsza liskowska placówka spółdzielcza - Spółka Rolniczo - Handlowa "Gospodarz", a w lipcu tego samego roku organizacja wzajemnych ubezpieczeń od ognia. W latach następnych z inicjatywy proboszcza powstały w Liskowie dalsze instytucje: Kasa Drobnego Kredytu (1904), warsztaty tkackie i kursy rękodzielnicze (1905), Dom Ludowy (1908), łaźnia ludowa, pralnia oraz warsztaty zabawkarskie (1910), mleczarnia spółdzielcza (1911), szkoła Rolniczo - Handlowa i piekarnia (1913). W 1915 r. ksiądz Wacław Bliziński założył gimnazjum, które w 1931 r. zostało przekształcone w Seminarium Nauczycielskie. Po odzyskaniu niepodległości utworzył jeszcze nowe placówki oświatowe jak: Szkołę Rzemieślniczo - Przemysłową (1921), Szkołę Zawodową Żeńską (1927), w 1925 r. oddano również do użytku nową szkołę powszechną. Szczególną troską otaczał Ks. W. Bliziński sierociniec, który został założony w 1920 r. dla sierot przywiezionych ze wschodu po wojnie polsko - bolszewickiej.

Ks. W. Bliziński zajął się również opieką społeczną. Wymienić tu należy uruchomienie fachowej opieki położniczej (1921) i ośrodka zdrowia (1933). Swego rodzaju ukoronowaniem pracy i osiągnięć Ks. W. Blizińskiego oraz miejscowego społeczeństwa w odrodzonej Polsce były dwie duże wystawy ogólnokrajowe. Pierwsza została zorganizowana w 1925 r. pod hasłem "Wieś Polska" z okazji jubileuszu 25 - lecia pracy Ks. W. Blizińskiego. W czasie trwania wystawy (od 18 czerwca do 5 lipca) zwiedziło ją ponad 41 000 ludzi, w tym 371 zorganizowanych wycieczek z różnych stron kraju oraz uczestnicy Międzynarodowego Kongresu Rolniczego odbywającego się w Warszawie (m. in. z Anglii, Francji, Stanów Zjednoczonych, Danii, Szwecji, Włoch, Turcji i Japonii).

Wnioski i doświadczenia z wystawy 1925 r. przyczyniły się do zorganizowania jeszcze okazalszej wystawy w 1937 r. pod hasłem - "Praca i Kultura Wsi" (od 18 czerwca do 4 lipca) z okazji 35 - lecia istnienia Spółdzielni Rolniczo - Handlowej. Celem jej było podsumowanie roli spółdzielczości jako podstawy rozwoju Liskowa. I tę wystawę zwiedzili reprezentanci najwyższych władz państwowych. Prezydent osobiście udekorował Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Odrodzenia Polski Ks. Prałata Wacława Blizińskiego. Wystawę zwiedziło ponad 100 000 osób.

Z czasem Lisków zyskał na estetyce. Wieś została zelektryfikowana i skanalizowana. Pod koniec okresu międzywojennego prawie wszystkie gospodarstwa korzystały z wodociągów. Wspólnym wysiłkiem nawierzchnie drogi pokryto brukiem, a potem kostką. Na chodnikach położono płytki cementowe. Większość zabudowań wybudowano od nowa. Były to budynki murowane, kryte dachówką.

Dokonania Ks. W. Blizińskiego były znane szerokiemu społeczeństwu pierwszej połowy XX wieku, a także władzom państwowym, które za całokształt osiągnięć udekorowały Go między innymi: krzyżami Komandorskim i Kawalerskim "Polonia Restituta" oraz Złotym Krzyżem Zasługi. Otrzymał również prestiżową nagrodę Polskiej Akademii Umiejętności.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowisko projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

Tak duży rozwój gospodarczy, tak małej miejscowości i w tak krótkim czasie wydaje się wręcz niemożliwy, a jednak miał miejsce i zapisał się w historii naszego kraju. Jest dowodem na to, że wszystko jest możliwe i wiele można osiągnąć ciężką, zespołową pracą pod dobrym kierownictwem.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowo projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

2. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE I ICH ZNACZENIE WE WSPIERANIU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

2.1. Trzeci sektor - NGOs

Trzeci sektor to nazwa, której używa się wobec ogółu organizacji pozarządowych. Jest to określenie przeniesione z języka angielskiego, nawiązuje do podziału dzielącego aktywność społeczno-gospodarczą nowoczesnych państw demokratycznych na trzy sektory. Według tej typologii pierwszy sektor to administracja publiczna. Drugi sektor to strefa biznesu, której działalność nastawiona jest na zysk, nazywany też sektorem prywatnym. Trzeci sektor to ogół niepublicznych organizacji, działających społecznie i nie dla zysku, określanych najczęściej jako organizacje pozarządowe (co stanowi wprowadzoną obecnie do polskiego ustawodawstwa adaptację międzynarodowego terminu non-governmental organisations, NGOs) lub organizację non-profit. Określenie organizacje pozarządowe akcentuje ich niezależność od administracji państwowej (rządu), natomiast od drugiego sektora odróżnia je nazwa non-profit, która określa ich działalność nie dla zysku lecz dla dobra społeczeństwa. Organizacje te określa się czasem jako wolontarystyczne, gdyż ich działalność jest w znacznym stopniu oparta na działaniu ochotników, czyli na wolontariacie. Inna nazwa stosowana wobec tych organizacji to organizacje obywatelskie lub organizacje użyteczności publicznej. Te sformułowania podkreślają, że aktywność tych organizacji jest największa w szeroko rozumianej pomocy społecznej, akcji charytatywnych, ochrony zdrowia i edukacji, czyli w działaniu dla dobra publicznego.

Podmioty, które prowadzą działania dla dobra publicznego, zaspokajając potrzeby swoich członków i podopiecznych, bardzo często wykonują zadania, z którymi ani państwo, ani inne podmioty gospodarcze nie wywiązują się w sposób wystarczająco skuteczny. Wypełniają w ten sposób bardzo ważną z punktu społecznego lukę, która pozostawała na marginesie działań państwa i podmiotów strefy gospodarczej.

Instytucje trzeciego sektora mogą być zarówno podmiotami gospodarczymi, jak i społecznymi. Mogą one przyjmować różne formy prawne, wśród których można wymienić: stowarzyszenia, fundacje, fundusze poręczeniowe i tak dalej, a także przedsiębiorstwa społeczne i socjalne. Mimo różnorodności form prawnych posiadają one zespół cech wspólnych którymi są:

- pierwszeństwo celów indywidualnych i społecznych nad zyskiem,
- otwarte i dobrowolne członkostwo,
- autonomiczne zarządzanie i niezależność od władz publicznych,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurow projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

- obrona i realizacja wartości solidarności i odpowiedzialności,
- połączenie potrzeb członków/użytkowników i potrzeb ogólnych,
- demokratyczna kontrola,
- przeznaczenie wypracowanego zysku na cele stabilnego rozwoju.

2.2. Wspieranie przedsiębiorczości przez organizacje pozarządowe

Fundacje i stowarzyszenia mogą prowadzić działalność gospodarczą, jeżeli ona służy uzyskaniu środków niezbędnych do działalności statutowej, w rozmiarze służącym jej celom i jedynie na zasadach określonych w statucie. Działalność gospodarcza może być prowadzona przez wyodrębnioną jednostkę lub bez wyodrębnienia organizacyjnego. Jednostka organizacyjna (zakład, oddział) pełni funkcje tylko w zakresie działalności gospodarczej. Najczęściej jest ona wyodrębniona organizacyjnie i finansowo.

Dzięki swojej szerokiej działalności fundacje czy stowarzyszenia mają nieocenione znaczenie we wspieraniu wysiłków osób potrzebujących w znalezieniu zatrudnienia. Udzielają pomocy i instruują w założeniu i prowadzeniu działalności gospodarczej, prowadzą szkolenia w nauce zawodu. W ostatnim okresie ich znaczenie we wspieraniu przedsiębiorczości jeszcze bardziej wzrosło. Stały się najbardziej odpowiednimi instytucjami wspierającymi powstawanie Przedsiębiorstw Społecznych w zakresie szkoleniowym. Ich wiedza i umiejętności nabyte w czasie długich lat funkcjonowania oraz zespół cech wspólnych, przede wszystkim pierwszeństwo celów indywidualnych i społecznych nad zyskiem w największym stopniu uprawniają do wspierania zakładanych przedsiębiorstw społecznych.

Dużym problemem dla prawidłowego funkcjonowania przedsiębiorstwa społecznego jest fakt, że tylko 20% jego członków mogą stanowić ludzie, którzy nie są defaworyzowani na rynku pracy (posiadający wiedzę w prowadzeniu przedsięwzięć gospodarczych), a 80% to osoby zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym. W takiej sytuacji niezbędna jest pomoc fachowców i opieka fundacji czy stowarzyszeń przynajmniej do czasu uruchomienia przedsiębiorstwa i pozyskania pierwszych zleceń.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowisko projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

3. PRZEDSIĘBIORSTWA SPOŁECZNE

Niewątpliwie nowa ekonomia społeczna dała spółdzielczości bardzo silny impuls rewitalizacyjny. Stało się tak po okresie kilkudziesięciu lat, w czasie, których spółdzielnie, funkcjonujące na normalnym rynku, powoli zatracaly swój społeczny charakter. Było to skutkiem zmian wymuszanych potrzebą konkurencyjności, w efekcie, czego spółdzielnie coraz bardziej upodabniały się do firm komercyjnych. Zmiany te dotyczyły zarówno struktury własności wewnętrznych zasad członkostwa zarządzania, jak i strategii działania, w których cele społeczne traktowano coraz marginalniej. Tren ten odwrócił się wraz z powrotem ekonomii społecznej, która potrzebowała spółdzielni w klasycznej formie, tj. dającej priorytet celom społecznym nad celami ekonomicznymi. W następstwie tego spółdzielczość weszła w nową fazę rozwojową, charakteryzującą się ponownym związaniem tego, co społeczne z tym, co ekonomiczne.

3.1. Istota przedsiębiorstwa społecznego

Przedsiębiorstwa społeczne, „w odróżnieniu od tradycyjnych organizacji non-profit, nie zajmują się rzeczniectwem interesów jako głównym celem ani redystrybucją środków finansowych (jak np. fundacje przyznające granty), ale są bezpośrednio i trwale zaangażowane w produkcję dóbr i świadczenie usług dla różnych kategorii osób. Stanowi to ich główny powód lub jeden z głównych powodów ich istnienia”⁶.

Przedsiębiorstwa społeczne cechuje:

- wysoki poziom autonomii – przedsiębiorstwo społeczne powstaje jako dobrowolna inicjatywa grupy ludzi, jest przez nich zarządzana w ramach autonomicznego projektu i oni decydują o jej trwaniu lub zakończeniu, choć finansowo może zależeć od publicznych środków;
- znaczący poziom ryzyka ekonomicznego – finansowa zdolność do egzystowania przedsiębiorstwa społecznego zależy od wysiłków jego członków i pracowników oraz ich umiejętności pozyskania niezbędnych zasobów;
- minimalny poziom płatnej pracy.

⁶ T. Kaźmierczak, *Zrozumieć ekonomię społeczną*, w T. Kaźmierczak, M. Rymszy, *Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna*. wyd. ISP, Warszawa 2007, s. 110.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurow projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

Spółeczny wymiar przedsiębiorstw społecznych tworzą następujące własności:

- zasadniczym celem przedsiębiorstwa społecznego jest służenie społeczności lub specyficznej grupie ludzi; do tej grupy celów należy także chęć promowania na szczeblu lokalnym odpowiedzialności społecznej;
- przedsiębiorstwo społeczne powstaje w wyniku kolektywnego działania osób należących do danej społeczności lub osób dzielących te same potrzeby lub cele;
- władza decyzyjna znajduje się w rękach członków/udziałowców przedsiębiorstwa społecznego, a nie właścicieli kapitału;
- dystrybucja zysków odbywa się jedynie w bardzo ograniczonym zakresie.

Przyznanie przedsiębiorczości społecznej statusu zjawiska, które choć pojawiło się w trzecim sektorze, to ma swoją odrębną tożsamość, a więc nie jest działalnością gospodarczą prowadzoną przez organizacje non-profit, ma większe konsekwencje, niż to z pozoru wyglądało⁷. Można sądzić, iż proces pojawienia się przedsiębiorczości społecznej jest w istocie wyrazem ewolucji samego trzeciego sektora – różnicowania się jego struktury i funkcji. Występuje podział na trzeci sektor gospodarczy (przedsiębiorczość społeczna) i trzeci sektor polityczny (organizacje rzecznictwa interesów) jako obszary oddolnej aktywności obywateli, względnie autonomiczne i posiadające własną logikę działania.

Należy również przyrzeć się ryzyku i korzyściom prowadzenia przedsiębiorstwa społecznego pod kątem:

1. finanse:

ryzyko – utrata pieniędzy

- zbyt wysokie koszty rozruchu
- możliwe zmniejszenie wsparcia ze strony tradycyjnych fundatorów

korzyści – generuje stabilne źródło dochodów

- dywersyfikuje źródła przychodów
- podnosi wartość posiadanych środków produkcji
- nieograniczone fundusze
- wzrost wiarygodności

2. misja:

⁷ W. Kwaśnicki, *Gospodarka społeczna z perspektywy ekonomii liberalnej*, „Trzeci sektor” 2005, nr 2.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurow projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

ryzyko – misja i reputacja mogą być skompromitowane, jeżeli interes jest postrzegany jako niesłużący sprawie

- w przypadku trudności w zbilansowaniu misji i pieniędzy może nastąpić zbytne przesunięcie aktywności w kierunku działań biznesowych
- przedsiębiorstwo może mieć negatywny wpływ na klientów

korzyści – stabilne warunki programowania

- odpowiedzialność za osiąganie celów społecznych

3. działalność operacyjna:

ryzyko – interes może zbyt angażować zarządzanie i pochłaniać uwagę personelu

- wzrost organizacyjnej złożoności
- potrzeby związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa zwiększają koszty
- prowadzenie przedsiębiorstwa może wymagać zatrudnienia odpowiednio wykwalifikowanego personelu

korzyści – jednoczesny rozwój organizacyjny i zarządzania prowadzenia biznesu z organizacją non-profit

- wymaga organizacji, by zarządzać interesami społecznymi, środkami produkcji i inwestycjami
- potęguje strategiczne myślenie, by funkcjonować na dynamicznym rynku
- podnosi wydajność i efektywność
- poprawia umiejętność reagowania na sygnały rynku

4. kultura:

ryzyko – napięcia w wyniku różnic między kulturą biznesu a kulturą programów społecznych

- personel może odejść z pracy, nie akceptując kultury biznesu
- opór wobec zmiany

korzyści – innowacje

- przedsiębiorczość
- zarządzanie zmianą
- orientacja rynkowa
- orientacja na rezultaty.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurow projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

3.2. Założenia projektu „W stronę polskiego modelu gospodarki społecznej – budujemy nowy Lisków”

3.2.1. Strategia projektu.

Mimo *novum* jakim jest przedsiębiorstwo społeczne w naszym kraju, wiele projektów tworzenia przedsiębiorstw społecznych powiodło się. Takim przykładem jest Partnerstwo „Budujemy nowy Lisków” tworzące przedsiębiorstwa społeczne na wschodzie Polski. Inicjatorami projektu "Budujemy nowy Lisków" są:

Fundacja Instytut Spraw Publicznych (ISP)

Stowarzyszenie Akademia Rozwoju Filantropii (ARFP)

Wspólnota Robocza Związków Organizacji Socjalnych (WRZOS)

Projekt „W stronę polskiego modelu gospodarki społecznej – budujemy nowy Lisków” realizowany jest w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, mającej za zadanie minimalizowanie dyskryminacji i nierówności społecznych na rynku pracy. Celem projektu jest rozwijanie polskiego modelu przedsiębiorczości społecznej, poprzez wypracowanie i sprawdzenie w praktyce strategii mobilizowania społeczności lokalnych do tworzenia przedsiębiorstw społecznych, czerpiąc z pozytywnych doświadczeń wsi Lisków z okresu dwudziestolecia międzywojennego.

W ramach Projektu „W stronę polskiego modelu gospodarki społecznej – budujemy nowy Lisków” wypracowane były propozycje regulacji organizacyjnych, instytucjonalnych i prawnych, umożliwiających uruchomienie przedsiębiorstwa społecznego, tworzonego przez społeczność lokalną i służącego jej rozwojowi. Należy do nich partnerska metoda organizacji wdrażania i wspierania przedsiębiorstw społecznych (Strategia Interwencji Partnerskiej), polegająca na ogólnym stymulowaniu rozwoju zaniedbanych ekonomicznie społeczności lokalnych. Zakłada ona tworzenie partnerstw ponadlokalnych (powiatowych, regionalnych), w skład których wejdą podmioty publiczne, pozarządowe i prywatne, działające na rzecz aktywizacji społeczności lokalnych. Dzięki projektowi powstaną również narzędzia do sprawozdawczości i audytu społecznego, które mają posłużyć do zmierzenia społeczno-ekonomicznych efektów funkcjonowania przedsiębiorstwa społecznego.

Działania projektu były skierowane do społeczności lokalnych z obszarów wiejskich, których znaczna część mieszkańców należy do grup zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

Przedsięwzięcie było realizowane przez 3. partnerów krajowych oraz 39. partnerów lokalnych w powiatach biłgorajskim i lubelskim ziemskim w województwie lubelskim oraz w powiatach elkim i nidzickim w województwie warmińsko-mazurskim.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowisko projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

Partnerstwo „Budujemy nowy Lisków” planowało uruchomienie działalności gospodarczej przez 7 przedsiębiorstw społecznych, które będą wykorzystywały lokalny potencjał i specyfikę.⁸ W trakcie Działania 1 (rozpoczętego 2004 a zakończonego w czerwcu 2005) Partnerstwo zostało rozszerzone o 4 Partnerstwa Lokalne. W skład czterech Partnerstw Lokalnych weszło łącznie 39 instytucji, organizacji i przedsiębiorstw. Lokalni partnerzy zorganizowali się w powiatach w formie Komitetów Lokalnych. W ich skład weszli m.in. przedstawiciele samorządów, agend samorządowych, instytucji edukacyjnych, sektora biznesu i trzeciego sektora. Każdy z partnerów miał wpływ na ostateczny kształt projektu w swoim powiecie, poprzez uczestniczenie w przygotowaniu założeń i opracowywaniu szczegółowych zadań niezbędnych do realizacji zakładanych celów.

Partnerstwa Lokalne:

woj. lubelskie:

- ◆ Partnerstwo Lokalne Biłgoraj (powiat biłgorajski)
- ◆ Partnerstwo Lokalne Lublin (powiat lubelski ziemski)

woj. warmińsko - mazurskie:

- ◆ Partnerstwo Lokalne Elk (powiat elcki)
- ◆ Partnerstwo Lokalne Nidzica (powiat nidziecki)

Organizacje, które przystąpiły do Partnerstw Lokalnych w powiatach objętych projektem, reprezentujące różne grupy beneficjentów ostatecznych, osób długotrwale bezrobotnych, dyskryminowanych na lokalnym rynku pracy, realizując swoje cele statutowe spodziewały się, że utworzenie przedsiębiorstw społecznych przyczyni się do aktywizacji tych osób, podejmowania wyzwań oraz do podejmowania zatrudnienia na lokalnym rynku pracy. Organizacje te chcą mieć wpływ na proces decyzyjny, co do kierunków rozwoju przedsiębiorczości społecznej i tworzenia nowych miejsc pracy na lokalnych rynkach.

Ostatecznymi beneficjentami projektu były osoby bezrobotne, ze szczególnym uwzględnieniem długotrwale bezrobotnych (w szczególności młodzieży, osób powyżej 50 roku życia, bezrobotnych kobiet i osób niepełnosprawnych), jak również osób żyjących w ubóstwie, bezdomnych i uzależnionych od alkoholu. Realizacja działań projektu ma im pomóc w odnalezieniu się na rynku pracy poprzez umożliwienie podjęcia pracy zarobkowej. Ogólna planowana liczba beneficjentów ostatecznych uczestniczących w projekcie wynosi około 760 osób, z tego co najmniej 50% (380) będą stanowiły kobiety. Wśród beneficjentów dominowały osoby długotrwale bezrobotne (pozostające bez pracy co najmniej 12

⁸ www.liskow.org.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowo projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

miesiący). Działania Partnerstwa w Działaniu 2 koncentrowały się na tworzeniu przedsiębiorstw społecznych w odmiennych kulturowo, społecznie i ekonomicznie środowiskach, przy równoczesnym prowadzeniu analizy tego procesu. Pozwoliło to na zdobycie wiedzy i doświadczeń umożliwiających określenie warunków decydujących o sukcesie wdrożenia i rozwoju przedsiębiorstwa społecznego zakorzenionego w społeczności lokalnej.

3.2.2. Rezultaty projektu.

Celem szczegółowym projektu było opracowanie i sprawdzenie w praktyce modelowej strategii mobilizowania społeczności lokalnych do tworzenia przedsiębiorstw społecznych. Partnerstwo planuje uruchomienie działalności gospodarczej przez 7 takich przedsiębiorstw, po jednym w powiatach biłgorajskim i nidzickim oraz 2 w powiecie łęckim i 3 w powiecie lubelskim.

W szkoleniach, stażach, praktykach prowadzonych przez przedsiębiorstwa i organizacje pozarządowe wzięło udział około 530 osób. Oznacza to, że osoby z grup ryzyka przygotowywane zostały do powrotu na rynek pracy poprzez wielostronną pomoc świadczoną przez psychologów, doradców zawodowych i pracowników społecznych w ramach Centrum Wsparcia Przedsiębiorczości Społecznej, a także w ramach treningów i praktyk zawodowych organizowanych przez Powiatowy Ośrodek Przesposobienia Zawodowego dla Młodzieży oraz Gminne Centrum Aktywizacji Społecznej i Zawodowej.

Beneficjentami ostatecznymi projektu były osoby bezrobotne, ze szczególnym uwzględnieniem długotrwale bezrobotnych (zwłaszcza młodzieży, osób powyżej 50. roku życia, bezrobotnych kobiet i osób niepełnosprawnych), jak również osób żyjących w ubóstwie, bezdomnych i uzależnionych od alkoholu. Realizacja działań projektu ma im pomóc w odnalezieniu się na rynku pracy poprzez umożliwienie podjęcia zatrudnienia. Wybranych do projektu grupom społecznym trudno się odnaleźć na rynku pracy ze względu na opory psychologiczne pracodawców, mniejszą wydajność pracy, niskie kwalifikacje zawodowe, ograniczoną przydatność zawodową, duże ryzyko porzucenia pracy bądź zaniedbywania powierzonych obowiązków, bierną postawę, brak środków i obawę przed rozpoczęciem działalności gospodarczej. Planuje się, że w projekcie weźmie udział 760 osób, a co najmniej połowę będą stanowiły kobiety. Wśród beneficjentów będzie też 50 osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowisko projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

Na ostateczny rezultat Partnerstwa - Przedsiębiorstwo społeczne zakorzenione w społeczności lokalnej: kluczowe rozwiązania prawne, organizacyjne i instytucjonalne - będą się składać trzy podstawowe opracowania.

1) Pierwsze z nich to propozycja prawnego zdefiniowania przedsiębiorstw społecznych, zasad ich tworzenia i działania, a także propozycja uregulowań prawno-finansowych umożliwiających im sprawne funkcjonowanie i rozwój. Opracowanie to będzie się koncentrować na kilku zagadnieniach finansowo-instytucjonalnych: przedsiębiorstwo społeczne a sektor publiczny, przedsiębiorstwa społeczne w systemie podatkowym, uprzywilejowanie przedsiębiorstw społecznych a równość szans na rynku, instytucje wspierania i rozwoju przedsiębiorstw społecznych. Dokument będzie zawierał analizę obecnych rozwiązań w tych kwestiach oraz propozycje zmian i nowych uregulowań.

2) Drugim elementem rezultatu jest propozycja metody organizacji, wdrażania i wspierania przedsiębiorstw społecznych: Strategia Interwencji Partnerskiej. Jej istotą jest odgórne stymulowanie rozwoju zaniedbanych ekonomicznie społeczności lokalnych. Strategia zakłada tworzenie Partnerstw ponadlokalnych (np. powiatowych, regionalnych) złożonych z podmiotów publicznych, pozarządowych i prywatnych działających na rzecz i wspólnie ze społecznościami lokalnymi, wywołując ich motywację. W dokumencie zostanie przedstawiona również metoda pracy ze społecznością lokalną zwana metodą budowania lokalnego potencjału społecznego. Służy ona tworzeniu powiązań między społecznością a przedsiębiorstwem i partnerstwem ponadlokalnym.

3) Trzecim elementem rezultatu osiągniętego przez Partnerstwo jest projekt sprawozdawczości i audytu przedsiębiorstw społecznych adresowany do organizacji uczestniczących w procesie stosowania Strategii Interwencji Partnerskiej. Składać się nań będzie zestaw procedur i narzędzi niezbędnych do dokumentowania działań podejmowanych przez te organizacje, zarówno w sferze gospodarczej, jak i społecznej oraz osiągniętych w obu sferach efektów. Sprawozdawczość ta pozwoli stwierdzić, jak dalece działania organizacji odpowiadają zakładanym planom i celom, ocenić ich rzeczywisty wpływ na życie społeczności, w których są osadzone lub do których adresują swoje działania, określić ich zgodność z obowiązującymi zasadami oraz standardami prawnymi, etycznymi i ochrony środowiska, a także wskazać bilans społeczno-ekonomiczny skutków funkcjonowania przedsiębiorstwa społecznego. Partnerstwo „W stronę polskiego modelu gospodarki społecznej - budujemy nowy Lisków” przyjmowało, że osiągnięcia i doświadczenia historycznego Liskowa tworzą prototyp polskiego modelu gospodarki społecznej. Można go zdefiniować następująco:

W zaniedbanych społecznościach: gospodarka społeczna jest instrumentem rozwoju lokalnego; rozwój lokalny tworzą powiązane ze sobą i wzajemnie się warunkujące procesy rozwoju gospodarczego, kulturalno-oświatowego i społecznego; rozwój następuje poprzez uruchamianie wśród członków społeczności relacji

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biuro projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

współpracy, solidarności i troski o dobro wspólne, przybierających zorganizowane formy, właściwe dla prowadzonych wspólnie działań oraz wykształcających model kolektywnego przywództwa.

Rdzeniem tego podejścia - i cechą decydującą o jego tożsamości jest tworzenie przedsiębiorstw społecznych zakorzenionych w społeczności lokalnej, tj. przedsiębiorstw włączonych w lokalne sieci społeczne i stanowiących element lokalnego potencjału społecznego. Stanowią one jednocześnie istotny czynnik sprzyjający rozwojowi kapitału społecznego społeczności lokalnej.

Obecnie powszechną tendencją jest inwestowanie w kapitał ludzki, ponieważ jego efekty jest łatwiej mierzyć. Jednak to inwestycje w kapitał społeczny dają większą gwarancję sukcesu i trwałości tworzonych przedsiębiorstw społecznych. Z jednej strony przedsiębiorstwa społeczne wykorzystują kapitał społeczny danej społeczności lokalnej, z drugiej oddają tej społeczności to, co same zdołają wypracować. W ten sposób przedsiębiorstwa społeczne mają szansę zakorzenić się w społeczności lokalnej.

Podkreśla się, iż we współczesnym, globalizującym się świecie silna i aktywna społeczność lokalna stanowi jedno z najlepszych zabezpieczeń przed ryzykiem biedy i wykluczenia. Społeczność zdolna do rozwoju dzięki swym instytucjom, współpracy i powiązaniom ze światem daje swym członkom nie tylko pracę, ale także szansę na pełnię obywatelskiego uczestniczenia w życiu publicznym. Problem w tym, iż w Polsce wiele społeczności nie posiada tych własności, tworząc Polskę B zaniedbaną, biedną, opuszczoną.

Rezultat wypracowywany przez Partnerstwo stanowi jedną z możliwych odpowiedzi na potrzeby społeczności lokalnych w tym znaczeniu, iż próbuje wskazać, co i w jaki sposób można wspólnie z nimi i dla nich zrobić, by uruchomić w nich procesy rozwojowe i jakie warunki muszą być spełnione, (tj., co muszą zrobić inni), by działania podejmowane lokalnie miały szansę powodzenia.

Rezultat ma charakter w pełni nowatorski. Po pierwsze w sferze regulacji prawnych przyjmuje założenie wielości form prawnych przedsiębiorstw, co stanowi alternatywę wobec tendencji zamykania gospodarki społecznej w formule wąsko rozumianej spółdzielni socjalnej. Po drugie, wyrasta z przeświadczenia, iż instytucje gospodarki społecznej, by miały szansę przetrwać na rynku, muszą być osadzone i zakorzenione w sieciach społecznych - stąd idea Strategii Interwencji Partnerskiej. Wykracza to poza tendencje do redukcji gospodarki społecznej do tworzenia miejsc pracy dla osób bezrobotnych i trudnozatrudnialnych. Po trzecie wreszcie proponuje stosować sprawozdawczość i społeczny audyt w odniesieniu nie do jednej organizacji (przedsiębiorstwa), ale do sieci organizacji współpracujących na rzecz rozwoju lokalnego.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowisko projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

W wypracowywanych propozycjach rozwiązań będą promowane wszystkie te udane modele funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych, które da się wpisać w proponowaną partnerską metodę budowania kapitału społecznego na poziomie lokalnym.

3.3. Charakterystyka powstałych przedsiębiorstw społecznych w ramach Projektu „W stronę polskiego modelu przedsiębiorczości – budujemy nowy Lisków”

W ramach projektu „Budujemy nowy Lisków” powstało 7 przedsiębiorstw.

Przedsiębiorstwo Społeczne „Garncarska Wioska”

„Garncarska Wioska” to przedsiębiorstwo społeczne w formie klastra złożonego z kilkunastu różnych podmiotów - organizacji społecznych, firm, samorządów lokalnych i osób fizycznych tworzących wspólną markę. Założone w sierpniu 2007 roku przedsiębiorstwo jest nie tylko miejscem pracy dla osób długotrwale bezrobotnych, ale również regionalną atrakcją turystyczną.

Wśród oferowanych produktów i usług znajdują się m.in.:

- produkcja ceramiczna
- produkcja i usługi kowalskie
- renowacja i sprzedaż starych mebli
- szycie regionalnych i historycznych strojów
- zielarstwo, usługi kosmetyczne
- produkcja pamiątek regionalnych
- regionalna kuchnia
- usługi turystyczne (w tym „wesela mazurskie”)
- szkolenia, konferencje

Członkinie Przedsiębiorstwa Społecznego „Garncarska

Wioska”

Przedsiębiorstwo rozpocznie swoją działalność w dwóch budynkach o łącznej powierzchni ok. 500 m², w tym jednym zmodernizowanym i dostosowanym do potrzeb przedsiębiorstwa społecznego, w drugim odbudowanym na bazie starych fundamentów.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowo projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

W części nie nadającej się do prowadzenia działalności rzemieślniczej, jeden budynek zostanie zaadoptowany na potrzeby mieszkaniowe, np. noclegi dla turystów, noclegi dla uczestników szkoleń i dla osób bezrobotnych.

Usługi i produkcja przedsiębiorstwa świadczone będą w powiecie, a ich odbiorcami będą osoby indywidualne i grupy zorganizowane turystów i uczestników szkoleń.

Przedsiębiorstwo społeczne „Garncarska Wioska” zlokalizowane jest we wsi Kamionka k/Nidzicy (2 km od trasy Warszawa – Gdańsk).

Biłgorajskie Przedsiębiorstwo Społeczne Sp. z o.o.

Biłgorajskie Przedsiębiorstwo Społeczne jest spółką z o.o., zatrudniającą osoby długotrwale bezrobotne, byłych więźniów i byłych alkoholików, a w przyszłości także osoby niepełnosprawne. Od lipca 2007 roku Biłgorajskie Przedsiębiorstwo Społeczne prowadzi wielobranżową działalność usługowo-handlową:

- sprzątanie parków, placów, dróg i traktów
- sprzątanie i utrzymywanie zieleni na prywatnych nieruchomościach
- układanie nawierzchni z kostki brukowej
- oraz prace remontowo-budowlane
- usuwanie śniegu, lodu, sopli, odśnieżanie dachów
- zagospodarowanie i utrzymywanie terenów zielonych, parków, placów zabaw, skwerów
- wykonywanie nasadzeń drzew i krzewów
- prowadzenie myjni samochodowej

Pracownicy Biłgorajskiego Przedsiębiorstwa Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowo projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

Odbiorcami usług są instytucje samorządowe i państwowe, firmy i przedsiębiorstwa oraz osoby fizyczne z terenu powiatu biłgorajskiego. W przyszłości planuje się rozszerzenie działalności o usługi opiekuńcze, prowadzenie sklepu ogrodniczego i banku żywności.

<http://www.liskow.org.pl/> Firma ma siedzibę w Biłgoraju przy ul. Prusa, w obiekcie wyremontowanym przez miasto Biłgoraj.

Spółdzielnia Rękodziela Ludowego i Artystycznego w Golubiach

Założona w listopadzie 2006 roku spółdzielnia prowadzi działalność produkcyjną i świadczy usługi rękodzielnicze. Zatrudnienie w niej znajdują przede wszystkim osoby bezrobotne i niepełnosprawne. W spółdzielni powstały następujące pracownie:

- tkacka
- krawiecko-tapicerska
- ceramiczna
- kowska
- stolarska

Pracownicy Spółdzielni Rękodziela Ludowego i Artystycznego w Golubiach

Spółdzielnia mieści się w zespole pałacowo-parkowym w Golubiach zwanym „Żabim rajem”. Przy spółdzielni powstała kapela muzyczna „Żabie nutki”.

Na potrzeby spółdzielni w Golubiach zaadoptowane zostanie 1 100 m² powierzchni użytkowej, w której znajdują się: 5 pracowni usługowo wytwórczych, recepcja, biuro obsługi, pokoje socjalne, łazienki ogólne, szatnia, sala zajęć oświatowo-kulturalnych (świetlica), sale wystawowo wzornicze, sklep sprzedaży produktów spółdzielni, gabinety dawnego sprzętu rękodzielniczego, siłownia i sala rehabilitacyjna, pokoje służbowo-gościnne, magazyny materiałów i surowców oraz gotowych produktów, pomieszczenie grzewcze. W ramach otoczenia: parking, podjazdy, chodniki z przystosowaniem dla osób niepełnosprawnych. Spółdzielnia została zlokalizowana w budynkach wydzierżawionych na podstawie wieloletniej umowy od

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowisko projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego „Wspólne Dziedzictwo” z prawem do prowadzenia inwestycji zgodnych z celami i zadaniami spółdzielni.

W tworzeniu spółdzielni uczestniczyły Towarzystwo Społeczno-Kulturalne „Wspólne Dziedzictwo” oraz Partnerstwo Lokalne Elk.

Spółdzielnia Socjalna Ośrodek Szkolno-Zawodowy „Stara Szkoła” w Prostkach

Założona w styczniu 2007 roku spółdzielnia prowadzi działalność produkcyjno-usługową, a zatrudnienie znajdują w niej przede wszystkim osoby bezrobotne i niepełnosprawne. W spółdzielni powstały następujące pracownie:

- krawiecko-szewska
- obsługi biurowej
- obsługi stanowisk zielonych
- pamiątkarsko-zabawkarska

Warsztat krawiecki Spółdzielni Socjalnej Ośrodka Szkolno-Zawodowego „Stara Szkoła”

Spółdzielnia posiada przestronny i nowocześnie wyposażony budynek, dzięki czemu świadczy również usługi szkoleniowe.

Przedsiębiorstwo Społeczne EMAUS

Wyodrębnione w ramach Stowarzyszenia EMAUS w Krężnicy Jarej przedsiębiorstwo społeczne zatrudnia i szkoli osoby długotrwale bezrobotne i bezdomne - w szczególności członków wspólnoty EMAUS. Przedsiębiorstwo rozpoczęło działalność w styczniu 2007 roku. Posiada dwa warsztaty produkcyjno usługowe:

- stolarsko-tartaczny (zwłaszcza produkcja kompletów mebli ogrodowych i kominkowych oraz tarcicy budowlanej)
- ślusarsko-spawalnicy (m.in. produkcja konstrukcji metalowych, ławek parkowych)

Pracownicy mogą korzystać z bezpłatnej pomocy prawnej i pomocy psychologa oraz uczestniczyć w zajęciach klubu rowerowego i kółka muzycznego.

Miejsca pracy tworzone w warsztatach przy produkcji, np. mebli ogrodowych nie wymagają wysokich, specjalistycznych umiejętności, wymagają natomiast dużego nakładu pracy ręcznej (do takich miejsc pracy łatwo i szybko można przyuczyć kolejne osoby). Istotne natomiast jest wypracowanie dobrej technologii.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowo projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

Punkt ciężkości warsztatów stanowi produkcja (tarcica budowlana, meble ogrodowe, kominkowe, skrzynie, drewniane donice, bramy, ogrodzenia, inne konstrukcje), która uzupełniana będzie przez usługi świadczone bezpośrednio klientom (przetarcie drewna, naprawa rowerów, ostrzenie narzędzi, spawanie plastików, wulkanizacja). Różnorodność usług dodatkowych pozwoli bardziej ekonomicznie i bezpiecznie wykorzystać potencjał ludzi i sprzętu, powiększyć dochody oraz zapewnić ciągłość procesu pracy.

Warsztat stolarski Przedsiębiorstwa Społecznego EMAUS

Ponadto Emaus prowadzi sklep z rzeczami używanymi. Dochody z działalności gospodarczej w 2009r przyniosły prawie 300 tys. zł. Przedsiębiorstwo zatrudnia bezdomnych, podopiecznych stowarzyszenia. Jednym z czynników decydujących jest „ciągle czuwanie” czyli stała odpowiedzialność osoby przewodzącej we wspólnocie. Według prezesa Zbigniewa Drązkowskiego wspólnota to słowo klucz do zrozumienia ich działalności. Pojęcie wspólnoty przekłada się również na działalność gospodarczą. „Często - mówił podczas Debaty Dominikańskiej Zbigniew Drązkowski – gdy dostajemy różne ankiety dla przedsiębiorstw do wypełnienia to okazuje się, że nie mieścimy się w statystykach. W działalności bowiem przedsiębiorczość jest wynikiem, często właściwie nie zamierzonym efektem budowania wspólnoty.”

Spółdzielnia Socjalna PERON 3

Spółdzielnia została założona przez ośmiu bezrobotnych w większości od wielu lat pozostających poza oficjalnym rynkiem pracy i systemem opieki społecznej. Jest nie tylko miejscem pracy, ale także oferuje

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowo projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

możliwość praktycznej nauki zawodu dla osób pragnących zdobyć lub potwierdzić egzaminem czeladniczym kwalifikacje w zawodach budowlanych.

Członkowie Spółdzielni Socjalnej PERON 3

Spółdzielnia od września 2007 roku wykonuje usługi ogólnobudowlane i specjalistyczne (instalatorskie i wykończeniowe). Szczególnie poleca swoje usługi w zakresie kompleksowego wykonawstwa domów jednorodzinnych.

Zgodnie ze statutem Spółdzielnia Socjalna będzie prowadziła działalność w zakresie produkcji, handlu i usług. Na początku zajmie się działalnością budowlaną. Spółdzielnia Socjalna będzie miejscem treningu zawodowego jej członków w celu zdobycia umiejętności i kwalifikacji odpowiadających aktualnym potrzebom rynku pracy.

Spółdzielnię budowlano-remontową „Peron 3” powstała dzięki Fundacji Szczęśliwe Dzieciństwo. Swoje wzloty i upadki spółdzielnia zawdzięcza przede wszystkim restrykcyjnym przepisom o zatrudnieniu w przedsiębiorstwie socjalnym. Jednak pomysł Fundacji Szczęśliwe Dzieciństwo na utworzenie kobiecej grupy samopomocowej okazał się strzałem w dziesiątkę. Po kilku miesiącach działalności grupa potrafiła zmodernizować kilka mieszkań a dwa całkowicie wyremontować. Kobiety potrafiły, przy niewielkim wsparciu Fundacji same się zorganizować i konkretnie działać.

Kolejnym przedsiębiorstwem powstałym w ramach projektu było Nasutowskie Przedsiębiorstwo Społeczne w Nasutowie k/Lublina.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowisko projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

3.4. Dobre praktyki - Działalność przedsiębiorstwa społecznego „Dom Nasutów” Nasutowskie Przedsiębiorstwo Społeczne sp. z o.o.

Dom Nasutów Nasutowskie Przedsiębiorstwo Społeczne funkcjonuje jako spółka z o.o. od sierpnia 2007 r. W jego tworzeniu aktywnie uczestniczyły kobiety z gminy Niemce, zrzeszone w stowarzyszeniu Gminne Centrum Aktywizacji Społecznej (GCASZ) w celu promowania samopomocy i przedsiębiorczości społecznej kobiet na terenach wiejskich oraz Europejski Dom Spotkań – Fundacja Nowy Staw. Przedsiębiorstwo wyróżnia organizacja pracy, umożliwiająca elastyczny czas zatrudnienia, dostosowany do sytuacji rodzinnej kobiet.

3.4.1. Działalność przedsiębiorstwa.

Dom Nasutów został powołany jako spółka z o.o (spółka prawa handlowego) z udziałami Europejskiego Domu Spotkań – Fundacji Nowy Staw i Gminnego Centrum Aktywizacji Społecznej i Zawodowej. Rozstrzygające dla powstania przedsiębiorstwa była też rola Europejskiego Dom Spotkań – Fundacji Nowy Staw jako głównego podmiotu zakładającego i wspierającego. Dom Nasutów prowadzi ośrodek szkoleniowo – konferencyjny o stanowi główną część działalności gospodarczej przedsiębiorstwa. Ośrodek jest własnością Fundacji i przedsiębiorstwo dzierżawi obiekt, prowadząc tam działalność hotelarską, gastronomiczną, szkoleniową oraz organizując imprezy rodzinne i integracyjne dla firm. Ponadto Dom Nasutów oferuje catering - organizacja oraz obsługa konferencji, pikników, imprez lokalnych, uroczystości rodzinnych) oraz sprzątanie - pomieszczenia firmowe, ekologiczne sprzątanie mieszkań, odśnieżanie itp. Ośrodek Dom Nasutów

3.4.2. Budowanie oferty marketingowej dzięki potencjałowi lokalnemu.

W ciągu pierwszych dwóch lat działalności Dom Nasutów rozpoczął sprzedaż nowych produktów-usług w postaci tradycyjnej kuchni regionalnej (lubelskiej). To właśnie doświadczenie pracy z kobietami z terenów wiejskich okolic Lublina pozwoliło na wypracowanie tradycyjnego menu i zbudowanie oferty kulinarnej

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biuro projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

przedsiębiorstwa. Zatrudnienie kobiet ze wsi Nasutów i okolic pozwoliło na odtworzenie tradycyjnych przepisów kulinarnych z tych terenów. Podczas warsztatów kulinarnych z udziałem profesjonalnych kucharzy przygotowano ponad 40 przepisów, często zapomnianych potraw gotowych. Uznaniem gości ośrodka zaczęły cieszyć się takie potrawy jak: bigos burakowy, postniczki, sałatka perłowa, szynka pieczona w macierzance i zawijas. Zawijas z ‘przydomkiem’ nasutowski stał się prawdziwym kulinarnym przebojem. Zawijas został zarejestrowany w Ministerstwie Rolnictwa jako pierwszy w powiecie lubelskim Tradycyjny Produkt Regionalny. Procedura rejestracji, która wymaga wielu starań i zabiegów prowadzona była przez zespół kobiet z Nasutowa. Kolejnym krokiem planu promocyjnego było zgłoszenie kilku potraw (w tym zawijasa) do wojewódzkiego konkursu Lider Smaku. Zawijas nasutowski, bigos burakowy, sałatka leśna i pasztet zostały wyróżnione tytułami laureata.

Ważnym elementem budowy strategii rozwoju firmy były szkolenia (cały czas są prowadzone) z gotowania, dekoracji potraw, obsługi kelnerskiej itp. Uszyto (na miarę) stroje do obsługi cateringowej i dekoracji stołów.

Z potraw kuchni tradycyjnej (oryginalnej - polskiej - smacznej) stworzono całościowy produkt cateringowy Nasutowski Stół Regionalny. „Stół” jest sprzedawany od maja 2009r. Dynamika sprzedaży i uznanie klientów pozwala na rozszerzanie oferty i szukanie nowych możliwości rozwoju. Kuchnia tradycyjna, po zachwytach nad nowinkami kulinarnymi z innych kultur, znajduje uznanie polskich klientów. Co więcej powoli staje się naszym produktem eksportowym. Świadczy o tym obecność potraw z Nasutowa na przyjęciach i konferencjach o znaczeniu międzynarodowym. Jednak budowanie marki Nasutowa, słynącego z dobrej kuchni dopiero się zaczyna. Głównym miejscem promocji i prowadzenia kampanii reklamowych jest Internet. Niezastąpione jest przede wszystkim uznanie klientów i polecanie usług Domu Nasutów.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowisko projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

Podsumowanie

Ekonomia społeczna daje szansę na rozwiązanie tych problemów, z którymi nie radzi sobie gospodarka wolnorynkowa ani pomoc społeczna. Daje możliwości efektywnego zwalczania długotrwałego bezrobocia. Obecnie ekonomia społeczna stała się jednym z priorytetów w polityce Unii Europejskiej.

We współczesnym świecie tylko silna i aktywna społeczność lokalna stanowi jedno z najlepszych zabezpieczeń przed biedą i wykluczeniem. Społeczność zdolna do rozwoju dzięki swym instytucjom, współpracy i powiązaniom daje swym członkom nie tylko pracę, ale szansę na pełne uczestnictwo w życiu publicznym.

Obecnie przedsiębiorstwa społeczne to nowa jakość w organizacji gospodarczej i społecznej. Wszystkie nowo powstałe spółdzielnie i przedsiębiorstwa borykają się z podobnymi problemami, które dotyczą przede wszystkim sfery ekonomicznej i prawnej. Dużym problemem dla prawidłowego funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych czy spółdzielni socjalnych jest fakt, że tylko 20% jej członków mogą stanowić ludzie, którzy nie są defaworyzowani na rynku pracy (posiadający wiedzę w prowadzeniu przedsięwzięć gospodarczych), a 80% to osoby zagrożone marginalizacją i wykluczeniem społecznym. Dodatkowo muszą konkurować na rynku z dużymi i posiadającymi kwalifikowanych pracowników firmami w zdobywaniu klienta. W takiej sytuacji niezbędna jest pomoc fachowców i organizacji pozarządowych oraz państwa nie tylko do czasu uruchomienia przedsiębiorstwa i pozyskania pierwszych zleceń, ale ciągle.

W Polsce po odzyskaniu niepodległości w 1989r. rozwinęły się przede wszystkim takie formy przedsiębiorczości społecznej jak działalność gospodarcza organizacji pozarządowych (społecznych), spółdzielczość bankowa, kasy SKOK. Wielokrotnie podejmowano próby odrodzenia spółdzielczości, w tym spółdzielczości socjalnej. Jednak przyjęta ustawa o ekonomii społecznej zawężyła po pierwsze ten termin tylko do spółdzielni socjalnych, a po wtóre przez zapisy o parytetach zatrudnieniowych ograniczała, a właściwie uniemożliwiła rozwój spółdzielni. Wg danych związku spółdzielni socjalnych z zarejestrowanych 160 spółdzielni w rzeczywistości działa tylko około 40. Spółek z ograniczoną odpowiedzialnością formalnie nie traktuje się jako osobnych podmiotów ekonomii społecznej lecz jako zwykłe spółki prawa handlowego (bez żadnych ulg). Jednak (np.: w woj. lubelskim 2, woj. świętokrzyskim 2 w tym „Baltów”) przedsiębiorstwa decydują się na taką formę działalności gospodarczej ze względu na przejrzystość jej prowadzenia.

We Włoszech tego typu przedsiębiorstwa czy spółdzielnie funkcjonują bardzo dobrze, ponieważ prawodawstwo tego kraju określa, że osób posiadających kompetencje (wiedzę i umiejętności w prowadzeniu przedsięwzięć gospodarczych), nie może być więcej niż 60% członków spółdzielni.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biuro projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

Samorządy włoskie są zobowiązane do wskazania zakresu działań zleconych, przeznaczonych dla spółdzielni, a wykluczających z udziału firmy prywatne. Stwarza to rynek dla spółdzielni, na którym konkurują tylko między sobą. Jednym z możliwych rozwiązań byłoby przejście z modelu włoskiego najlepszych praktyk i wdrożenie w naszym ustawodawstwie. Obecnie w Polsce (I kwartał 2010) trwają zaawansowane prace nad zmianą ustawy o spółdzielniach socjalnych - przedsiębiorczości społecznej. Zmiany mają być bardzo daleko idące i dotyczyć będą także definicji przedsiębiorstwa społecznego (m.in. poprzez włączenie spółek z o.o.).

Podsumowując warto zwrócić uwagę na kilka kluczowych elementów dla sukcesu przedsiębiorstw społecznych w Polsce.

Po pierwsze jak w każdym poważnym przedsiębiorstwie musi być konkretny pomysł na biznes (z biznesplanem: potrzeba, produkt, promocja, sprzedaż oraz z założeniami ekonomicznymi i budżetem,).

Po drugie przedsiębiorstwo powinno być zakorzenione w środowisku w którym / dla którego prowadzona będzie działalność.

Po trzecie przedsiębiorstwo musi posiadać kapitał założycielski i wsparcie podmiotu zakładającego lub osób powołujących przedsiębiorstwo.

Po czwarte skuteczna działalność przedsiębiorstwa wymaga pełnego zaangażowania osób je prowadzących.

Wreszcie po piąte przedsiębiorczość społeczna potrzebuje dobrego prawa, którego pierwsze jaskółki widać już w projekcie o przedsiębiorstwach społecznych.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurowisko projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin

Bibliografia

1. Beck U., *Spółeczeństwo ryzyka. W drodze do innej nowoczesności*, Wydawnictwo naukowe Skolar, Warszawa 2002
2. Duczkowska-Piasek M., *Przedsiębiorczość na wsi*, w: Woś A. (red.), *Encyklopedia agrobiznesu*, Fundacja Innowacja, Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna, Warszawa 1998
3. Fedyszak-Radziejewska B., *Spółeczność lokalna a rozwój przedsiębiorczości*, w: Kłodzińska M., Rosner A., (red.), *Rozwój przedsiębiorczości na terenach wiejskich wschodniego i zachodniego pogranicza*, IRWiR PAN, Warszawa 2002
4. Hunek T., *Makroekonomiczne uwarunkowania rozwoju „small biznesu” na terenach wiejskich*, w: Duczkowska-Małysz K. (red.), *Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich. W stronę wsi wielofunkcyjnej*, IRWiR PAN, Warszawa 1996
5. Kaźmierczak T., *Zrozumieć ekonomię społeczną*, w: Kaźmierczak T., Rymszy M., *Kapitał społeczny. Ekonomia społeczna*, ISP, Warszawa 2007
6. Kwaśnicki W., *Gospodarka społeczna z perspektywy ekonomii liberalnej*, „Trzeci sektor”, 2005, nr 2
7. Leś E., *Nowa ekonomia społeczna. Wybrane koncepcje*, „trzeci sektor”, 2005, nr 2
8. Mróz B., *W stronę polskiego modelu ekonomii społecznej. Studium przypadku*” WSH, Radom 2008
9. Juros A., Drażkowski Z., Kieruzel S., *„Ekonomia społeczna a trzeci sektor” Debaty dominikańskie*, Lublin 2010
10. Kieruzel S., *„Promocja działań” w „Między liderem a zmianą” PPWOW Warszawa 2010. (wyd. w przygotowaniu)*
11. *„Badanie potrzeb powiatowych rynków pracy w perspektywie zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich” Instytut Rynku Pracy, Lublin 2006*
12. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r o spółdzielniach socjalnych (Tekst ujednolicony z uwzględnieniem ustawy z dnia 7 maja 2009r. o zmianie ustawy o spółdzielniach socjalnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw).

Strony internetowe

www.nasutow.pl

www.ekonomiaspoleczna.pl

www.liskow.org.pl

www.irp-fundacja.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt „Razem – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej” współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Biurow projektu: Razem! – inicjatywy z obszaru ekonomii społecznej, ul. M. Skłodowskiej – Curie 3, 20-029 Lublin